

ROBERT BYRD

Skozi zgodovino kot v snu

Razmišljati o vojni pomeni razmišljati o najstrašnejši človeški izkušnji. Na februarski dan, ko stoji naša država na robu spopada, mora vsak Američan na taki ali drugačni ravni razmišljati o grozotah vojne. Da, ta zbornica v glavnem molči – zlovešče, srhljivo molči. Nobene debate ni, nobene diskusije, nikakršnega poskusa, da bi ljudstvu predstavili razloge za in proti vojni. Ničesar ni. V senatu ZDA pasivno in nemo čakamo, ohromljeni od lastne negotovosti, očitno ob sapo zaradi burnega dogajanja. Samo v časopisnih uvodnikih je veliko stvarnih diskusij o razumnosti ali nerazumnosti vstopanja v vojno.

Kar se nam obeta, ni majhen spopad. Ne gre za preprost poskus onemogočenja nekega malopridneža. Ne. Prihajajoči spopad bo, če se bo uresničil, pomenil preobrat v zunanji politiki ZDA in morebiti tudi v novejši zgodovini sveta. Ta država se namerava spustiti v prvi preizkus revolucionarne doktrine, ki bo potekal na nenavaden način in v neugodnem času. Doktrina predpravice – zamisel, da lahko ZDA ali kaka druga država legitimno napade drugo državo, ki trenutno ni grožnja, je pa lahko grožnja v prihodnosti – je nov radikalen obrat v tradicionalni predstavi o samoobrambi. Kot kaže, je v nasprotju z mednarodnim pravom in z ustanovno listino OZN. In na preizkusu je v času svetovnega terorizma, ob katerem se mnoge države po vsej zemeljski obli sprašujejo, ali se bodo nemara kmalu znašle na našem – ali pa kake druge države – seznamu za napad. Visoke osebnosti iz vrst administracije med nedavno razpravo o možnem napadu na Irak niso bile pripravljene umakniti jedrskega orožja z mize. Kaj bi bilo lahko bolj destabilizirajoče

in nespametno kot tovrstna negotovost, zlasti v svetu, kjer je globalizem tako tesno povezal vitalne gospodarske in varnostne interese tolikih držav? V naših častitljivih zavezništvih se pojavljajo velikanske razpoke in nameni ZDA so nenadoma predmet škodljivih ugibanj vsega sveta. Protiamerikanizem, sloneč na nezaupanju, napačnih informacijah, sumih in strah zbujujoči retoriki voditeljev ZDA, načenja nekoč trdno zavezništvo proti globalnemu terorizmu, ki je obstajalo po 11. septembru.

Doma svarimo ljudi pred grozečimi terorističnimi napadi, ne da bi jim kaj dosti povedali, kdaj in kje naj bi se ti napadi zgodili. Družinski člani dobivajo pozive na služenje vojaške dolžnosti, ne da bi vedeli, koliko časa bodo zdoma in kakšne grozote jih morda čakajo. Skupnosti ostajajo brez zadostne policijske in protipožarne zaščite. Tudi drugim temeljnim službam primanjkuje osebja. Razpoloženje ljudstva je mračno. Gospodarstvo kleca. Cene goriva naraščajo in se lahko kmalu vrtoglavo dvignejo.

Administracijo, ki je zdaj na oblasti malo več kot dve leti, je treba soditi po rezultatih: po mojem prepričanju so ti borni. V kratkih dveh letih je ta administracija zapravila velik načrtovan presežek kakih 5600 milijard dolarjev za

naslednje desetletje in nas spravila v načrtovane primanjkljaje, kolikor daleč nese oko. Notranja politika te administracije je spravila mnoge zvezne države v obupen finančni položaj, ko je že ogroženo financiranje osnovnih programov za ljudi. Ta administracija podpira usmeritve, ki upočasnjujejo gospodarsko rast. Zanemarja nujne zadeve, kakršna je kriza v zdravstvenem varstvu za starejše. Zamuja pri zagotavljanju zadostnih sredstev za domačo varnost. Ne poskrbi za boljše zavarovanje naših dolgih in luknjičavih meja.

Kar zadeva zunanjo politiko, tej administraciji ni uspelo najti Osame bin Ladna. Ravno včeraj smo ga spet slišali, kako razporeja svoje sile in jih spodbuja k ubijanju. Ta administracija je razbila tradicionalna zavezništva in, morebiti za vedno, pohabila mednarodne organizacije za ohranjanje reda, kot sta OZN in NATO. Pod vprašaj je postavila tradicionalno gledanje vsega sveta na ZDA kot na dobronamerno vzdrževalko miru. Ta administracija je spremenila potrpežljivo umetnost diplomacije v grožnje, etiketiranje in zmerjanje tiste vrste, ki prav žalostno odraža inteligenco in tenkočutnost naših voditeljev in katere posledice bo čutiti še leta.

Zmerjanje državnikov s pigmejci, razglašanje celih držav za zle, omalovaževanje močnih evropskih zaveznikov, češ da so nepomembni – tovrstno pomanjkanje občutka naši državi ne more biti v korist. Že res, da razpolagamo z velikansko vojaško silo, globalne vojne proti terorizmu pa vendarle ne moremo izbojevati sami. Potrebujemo sodelovanje in prijateljstvo tako dolgoletnih zaveznikov kot novih prijateljev, ki jih lahko pritegnemo s svojim bogastvom. Če doživimo še en uničujoč napad na našo domovino, ki bo resno grozil gospodarstvo, nam bo lasten strah zbujaajoči vojaški stroj kaj malo koristil.

Število naših vojaških obveznikov je že zmanjšano in potrebovali bomo vedno več pomoči držav, ki lahko prispevajo vojaške sile, ne le podpisujejo pisma podpore. Vojna v Afganistanu nas je doslej stala 37 milijard dolarjev, vendar obstajajo dokazi, da se terorizem v tistem območju spet krepi. Bin Ladna nismo našli, in če v Afganistanu ne agotovimo miru, se lahko mračna legla terorizma v tisti odmaknjeni in opustošeni deželi spet razcvetijo. Tudi v Pakistanu grozi destabilizacija sil. Administracija še ni končala prve vojne proti terorizmu, pa se ji že mudi začeti nov spopad, veliko nevarnejši od tistega v Afganistanu. Je naša pozornost res tako kratkega veka? Se še nismo naučili, da je treba po tem, ko dobiš vojno, vedno zagotoviti mir?

In vendar malo slišimo o poveljnem času v Iraku. Če ni načrtov, se v tujini širijo ugibanja. Bomo zasegli iraška najdišča nafte in postali okupacijska sila, ki bo v dogledni prihodnosti obvladovala ceno nafte te države in oskrbo z njo? Komu nameravamo po Sadamu Huseinu predati vajeti oblasti? Bo naša vojna zanetila ogenj v muslimanskem svetu, ki bo pripeljal do uničujočih napadov na Izrael? Bo Izrael vrnil udarec z lastnim jedrskim orožjem? Ga bodo radikali v Jordaniji in Saudovi Arabiji ob podpori Irana, ki ima veliko tesnejše zveze s terorizmom kot Irak, vrgli svoji vladi? Bi lahko sesutje svetovne preskrbe z nafto pripeljalo do svetovne recesije? Sta naše brezumno bojovito govorjenje in

brezobzirno neupoštevanje interesov in mnenj drugih držav spodbudili človeštvo k vstopanju v družbo jedrskih sil? Postaja širjenje atomskega orožja še bolj donosen posel za države s prenizkim prihodkom? V obdobju kratkih dveh let je ta nepremišljena in brezobzirna administracija začrtala smernice, katerih katastrofalne posledice bomo čutili še leta.

Jezo in šok katerega koli predsednika po napadih 11. septembra je mogoče razumeti. Razumljiva je tudi zafrustriranost, ko je lahko lovil le senco in brezobličnega, izmikajočega se sovražnika, ki se mu je skoraj nemogoče maščevati. Toda spremeniti svojo frustracijo in jezo v tako skrajno destabilizirajoč in nevaren zunanjepolitični razkol, kakršnemu je svet priča v tem trenutku, je za katero koli administracijo, obremenjeno s strahotno močjo in odgovornostjo upravljanja z usodo največje supersile na tem planetu, nedopustno. Mnoge izjave te administracije so kratko malo nezaslišane. Druge besede za to ni.

In vendar je ta zbornica strašljivo tiho. Danes, nemara na predvečer grozljivega sejanja smrti in razdejanja med prebivalstvo iraške države – morda ni odveč dodati, da je več kot 50 % tega prebivalstva starega manj kot petnajst let – ta zbornica molči. Danes, morda samo nekaj dni pred tem, ko bomo poslali tisoče lastnih državljanov v boj proti nepredstavljamim grozotam kemične in biološke vojne – ta zbornica molči. Danes, morebiti na predvečer pogubnega terorističnega napada v povračilo za naš napad na Irak, poteka delo v senatu ZDA kot običajno.

Prav zares hodimo skozi zgodovino kot v snu. Iz vsega srca molim, da ne bi te imenitne države in njenih zaupanja polnih državljanov čakalo nadvse kruto prebujenje. Začeti vojno je zmeraj loterija. In vojna mora biti zmeraj zadnji izhod, ne prva izbira. Resnično se moram vprašati o razsodnosti predsednika, ki lahko reče, da je neizzvan množičen vojaški napad na ljudstvo, katerega 50 % sestavljajo otroci, »v skladu z najzlahtnejšo moralno tradicijo naše države«. Ta vojna v tem času ni potrebna. Pritisk ima v Iraku očitno dober učinek. Naša napaka je bila, da smo se tako hitro postavili v kot. Naš izziv pa je, da zdaj najdemo eleganten izhod iz kletke, v katero smo se spravili. Mogoče še obstaja pot, če si vzamemo nekaj časa.

Govor senatorja Roberta Byrda v ameriškem senatu v sredo, 12. februarja 2003

Prevedla Maja Kraigher